

ეკონომიკური თეორიის თანაგედროვე პრობლემები

საქართველოს ეკონომიკის კონკურენტუნარიანობის აღაღლების ზოგადი თეორიული მოდელები

ზვიად ბეშქენაძე

სოციალურ მეცნიერებათა დოქტორი ეკონომიკაში,
თსუ მონვეულის პროფესორი

კონკურენტუნარიანობის საკითხთან დაკავშირებით ყველაზე მასშტაბური კვლევა მ. პორტერმა აწარმოა. მიუხედავად იმისა, რომ ის უპირატესად ასახავს განვითარებული საბაზრო ეკონომიკის ქვეყნების თავისებურებებს და ნაკლებად ითვალისწინებს ტრანსფორმირებადი ეკონომიკის ქვეყნების სპეციფიკას, მაინც არ კარგავს თავის აქტუალობას და მისი ფუძემდებლური დებულებები ქვეყნის რეალობების შესაბამისი გარკვეული კორექტივების შეტანის შემდეგ შეიძლება გამოყენებული იქნეს კონკურენტუნარიანობის ისეთი მოდელის შესაქმნელად, რომელიც ასახავს ჩვენი, როგორც გარდამავალი ეკონომიკის ქვეყნის თავისებურებებს.

ჩვენი მოდელის მთავარი “სამიზნეა” ქვეყნის კონკურენტუნარიანობა (კონკურენტუნარიანობა მაკრო დონეზე) და ეკონომიკური ზრდა, მათზე მომქმედი არსებითი ფაქტორებია – ერთობლივი მოთხოვნა და ერთობლივი მიწოდება (მათი რაოდენობა, ხარისხი, სტრუქტურა და ა. შ.), და მათი მთავარი დამაკავშირებელი რგოლი შემოსავლები. შემოსავლები არის ფაქტორიც, შედეგიც და ფაქტორებს შორის ძირითადი დამაკავშირებელი რგოლიც. მატერიალური და არამატერიალური წარმოება არის მისი ძირითადი წყარო, ის ქმნის შემოსავლებს საოჯახო მეურნეობების, მთავრობისა და თვით წარმოებისთვის. შემოსავლები არის მოთხოვნის სუბიექტებისთვის მსყიდველუნარიანობის, ხოლო მიწოდების

სუბიექტებისთვის მარტივი და გაფართოებული კვლავწარმოების უზრუნველყოფის, ტექნოლოგიური სრულყოფისა და წინსვლის საფუძველი და იმპულსატორი. სწორედ შემოსავალი ყველა დონეზე წარმოადგენს კონკურენტუნარიანობის ზრდის წყაროსაც და მის ერთ-ერთ მთავარ ინდიკატორსაც.

თავდაპირველად განვიხილოთ თუ რა კავშირია ქვეყნის კონკურენტუნარიანობასა და ეკონომიკურ ზრდას შორის. ჩვენი მოდელი ქვეყნის კონკურენტუნარიანობას და ეკონომიკურ ზრდას მიიჩნევს, როგორც უპირატესად ერთი მიმართულებით (და ძირითადად ერთი ფაქტორების ზემოქმედების ქვეშ მყოფ) ცვალებად მაჩვენებლებს. თუმცა, უნდა ავლნიშნოთ, რომ თუ ქვეყნის კონკურენტუნარიანობის ზრდას უმეტესწილად თან უნდა ახლდეს ეკონომიკური ზრდა, ეკონომიკურ ზრდას შეიძლება თან არ ახლდეს ქვეყნის კონკურენტუნარიანობის ზრდა, საქმე იმაშია თუ რომელ ეკონომიკურ ზრდასთან გვაქვს საქმე. შეიძლება მოხდეს ისეც, რომ ადგილი ჰქონდეს ეკონომიკურ დაქვეითებას, ხოლო ქვეყნის კონკურენტუნარიანობა არ შემცირდეს.

ეკონომიკური ზრდაში გულისხმობენ რეალური მშპ (ან რეალური მშპ ერთ სულ მოსახლეზე) ზრდის ტემპებს. მართალია ის გამოისახება ამ მაჩვენებლით, თუმცა ის თავის არსით გულისხმობს ეკონომიკის ადრე არსებული სანარმოო შესაძლებლობებს ფარგლებს გარეთ, მისი ახალ, უფრო მაღალ დონეზე გადასვლას. ეკონომიკური ზრდის ხარისხობრივი დონის შესაფასებლად იყენებენ ცნებებს ექსტენსიურ და ინტენსიურ ეკონომიკურ ზრდას.

ეკონომიკური ზრდა არის ექსტენსიური, თუ ის ხორციელდება დამატებითი რესურსების მოზიდვის, სანარმოო ფაქტორთა რაოდენობრივი, სანარმოთა სიმძლავრეების ზრდის ხარჯზე ტექნოლოგიების გაუმჯობესების, შრომის საშუალო მწარმოებლურობის ცვლილების გარეშე. ინტენსიური ზრდა დაკავშირებულია უფრო სრულყოფილი სანარმოო ფაქტორების ჩართვასა და მათი ინტენსიურად გამოყენებასთან, მის ხარისხობრივი სრულყოფასთან და უფრო ეფექტური ტექნოლოგიების გამოყენებასთან. გამოყოფენ აგრეთვე ინოვაციურ ეკონომიკურ ზრდას, რომელიც და-

ფუძნებულია მეცნიერულ-ტექნიკურ პროგრესზე (მას აგრეთვე მოდიფიცირებულ ინტენსიურ ეკონომიკური ზრდასაც უწოდებენ).

თუ გავითვალისწინებთ იმას, რომ საქართველოში ეკონომიკური ზრდის მთავარ წყაროს, ფაქტორს წარმოადგენს გამოლევადი, არაგანახლებადი რესურსების ექსპორტიდან, რეექსპორტის ამონაგებიდან (მაგალითად ავტომობილების ექსპორტი), საზღვარგარეთიდან მიღებული გზავნილებიდან, უცხოური დახმარებებიდან და სახელმწიფო და კერძო სექტორის მიერ კრედიტებიდან მიღებული სახსრები, რომელიც ძირითადად სამომხმარებლო სექტორში “ილექება”, ანუ მშპ-ს ზრდის უმეტესი ფაქტორი საგარეოა (თუმცა ის არ არის უცხოურ ინვესტიციებზე და ექსპორტზე დაფუძნებული ეკონომიკური ზრდა). მას ფაქტობრივად არ გააჩნია ზრდის ადგილობრივი მექანიზმები. უცხოური ფინანსური ინექციები კი არ ხმარდება ეკონომიკის რეალური სექტორის განვითარებას, არამედ მისი უმეტესი ნაწილი იმპორტის გზით ისევ უცხოეთში მიემართება. ამდენად მას არ აქვს წარმოების განვითარებისა და ეკონომიკური ზრდის ეფექტი. ქვეყანაში არ ხდება არა თუ ქვეყნის საწარმოო პოტენციალის ზრდა, კაპიტალის განახლება და მისი ხარისხის გაუმჯობესება, არამედ მისი საწარმოო ფაქტორების უმრავლესობა კვლავწარმოებაში არ არის ჩართული, დაუტვირთავია და ხდება მისი მორალური და ფიზიკური მოძველება. შეიძლება ვთქვათ, რომ ჩვენ არ გვაქვს რეალური ეკონომიკური ზრდა. მიუხედავად იმისა, რომ წლების განმავლობაში ადგილი აქვს მშპ გარკვეულ მატებას, ჩვენი აზრით, ის, ეკონომიკური ზრდის არსიდან გამომდინარე, ნაკლებად წარმოადგენს ზრდას - ეს არ არის არც ექსტენსიური და არც ინტენსიური და, მითუმეტეს, ინოვაციური ეკონომიკური ზრდა. ქვეყნას არ გააჩნია მდგრადი და ეფექტური ეკონომიკური ზრდის ფაქტორები.

თუ გავაგრძელებთ ზემოთ დანყებულ მსჯელობას, ეკონომიკური ზრდა და კონკურენტუნარიანობის ამაღლება ერთმანეთს დაემთხვევა თუ ჩვენ მივალწევთ რეალურ, “ხარისხობრივ”, ეფექ-

ტურ (ექსტენსიურ, და უფრო მეტად, ინტენსიურ და ინოვაციურ) ეკონომიკური ზრდას. მიგვაჩნია, რომ ქვეყნის კონკურენტუნარიანობა ეკონომიკური ზრდის ხარისხობრივი (ასევე ზოგადად ქვეყნის ეკონომიკის განვითარების) მაჩვენებელია, ის ექსტენსიური, და უპირატესად კი, ინტენსიური და ინოვაციური ეკონომიკური ზრდის შედეგია.

აქვე უნდა ავღნიშნოთ, რომ მართალია ინტენსიური ზრდა წარმოადგენს ეროვნული კონკურენტუნარიანობის უზრუნველყოფის, ნაციის კეთილდღეობის გარანტირებულ საფუძველს, მაგრამ მისი მიიღწევა ექსტენსიური ზრდის გარეშე ნაკლებად შესაძლებელია. ისტორიულად ექსტენსიური ზრდა წინ უსწრებს ინტენსიურს – თითოეულმა ქვეყანამ თავის დროზე გაიარა ან გადის განვითარების ექსტენსიური ზრდის გზას. მაგალითად დასავლეთის ქვეყნებმა დაამთავრეს თავის მეურნეობის განვითარების ექსტენსიური გზა და გადავიდნენ ინტენსიურ ზრდაზე მე-20 საუკუნის მეორე ნახევრიდან.

ექსტენსიური ზრდა უზრუნველყოფს სამეურნეო განვითარების ტემპის შედარებით უფრო მსუბუქ გზას, რომელიც საშუალებას იძლევა შედარებით სწრაფად და შედარებით ნაკლები დანახარჯებით გაიზარდოს ქვეყნის ეკონომიკის პოტენციალი. თუმცა მას აქვს თავის მინუსიც – მისთვის დამახასიათებელია ტექნიკური შეჩერება, გაყინვა, რამდენადაც პროდუქციის რაოდენობრივ ზრდას თან არ სდევს ტექნიკურ-ეკონომიკური პროგრესი. ინტენსიური გზა ეკონომიკური ზრდის უფრო რთული ტიპია, რამდენადაც გადამწყვეტი როლს მასში სამეცნიერო-ტექნიკური პროგრესი, ინოვაციები თამაშობს.

ამგვარად, ჩვენს მოდელში, ვთვლით, რომ კონკურენტუნარიანობა გამოისახება ძირითადად არსებითი, უპირატესად ეკონომიკური ფაქტორებით, ანუ რომლებიც რეალურად ასახავენ ქვეყნის კონკურენტუნარიანობას; ეკონომიკურ ზრდაში მოვიაზრებთ რეალურ ეკონომიკურ ზრდას, ანუ ექსტენსიურ, ინტენსიურ და ინოვაციურ ეკონომიკურ ზრდას; აღნიშნულიდან გამომდინარე ეკონომიკური ზრდას და კონკურენტუნარიანობას განვიხილავთ,

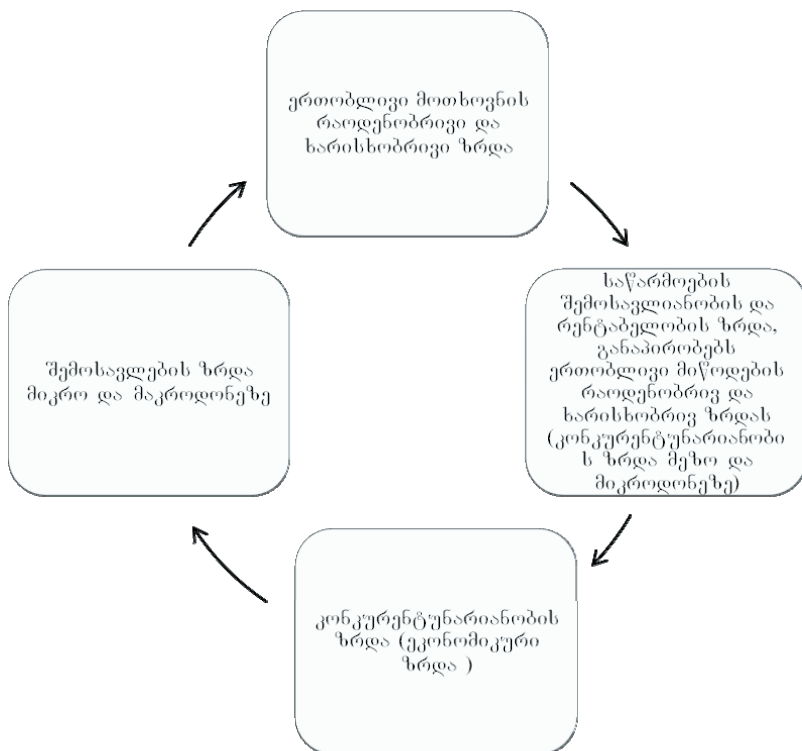
როგორც ერთი მიმართულებით (ძირითადად ზრდის მიმართულებით) ცვალებად მაჩვენებლებს.

რაც შეეხება საშინაო მოთხოვნის მნიშვნელობას ჩვენს მოდელში. მიგვაჩნია, რომ, ჩვენს ქვეყანაში, საშინაო მოთხოვნის მნიშვნელობა კონკურენტუნარიანობის მიღწევაში მთლიანობაში უფრო არსებითია, ვიდრე იმ ქვეყნებში, რომელზედაც “მორგებულია” პორტერის თეორია. რამდენადაც ამ ქვეყნების მსოფლიო ბაზართან ინტეგრაციის, კორპორაციათა ტრანსნაციონალიზაციის მაღალი ხარისხი საშინაო ბაზრის მნიშვნელობას ნაკლებ არსებითს ხდის. მაშინ, როდესაც საქართველოში არის პირიქით – ქვეყანა უშედეგოდ ცდილობს გლობალურ ბაზრებთან სრულფასოვან ინტეგრირებას პოლიტიკურ, ეკონომიკურ, ინსტიტუციურ და სხვ. წინააღმდეგობათა გამო. ახლადფეხადგმული, კონკურენტუნარო ეროვნული ფირმების ტრანსნაციონალიზაციის დონე კი ნულის ტოლია. ამდენად ისინი ლოკალიზებული არიან მხოლოდ ერთ – ვიწრო საშინაო ბაზარზე. ამგვარად, ეროვნული ბაზრის პოტენციალის, საშინაო მოთხოვნის მაქსიმალურად გამოყენებას კონკურენტუნარიანობის მიღწევაში, ყველა დონეზე, მოცემულ ეტაპზე, გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს.

რაც შეეხება მოთხოვნის ხარისხობრივ მხარეს, ვთლით, რომ მდგომარეობა აქაც ანალოგიურია – ჩვენს ქვეყანაში, განვითარებულ ქვეყნებთან განსხვავებით მოცემულ ეტაპზე მოთხოვნის რაოდენობრივ მხარეს გაცილებით მეტი დატვირთვა აქვს მის ხარისხობრივ მახასიათებელთან შედარებით. პროდუქციისა და მოთხოვნის ხარისხობრივი მაჩვენებლები მთლიანობაში უნდა შეესაბამებოდნენ ერთმანეთს. ისინი დინამიურად, ერთმანეთთან თანხვედრილად, სინქრონულად უნდა ვითარდებოდნენ. მაგალითად, თუ საქართველოში იქნებოდა ძალიან მომთხოვნი, მკაცრი მომხმარებელი, ისეთი, მაგალითად, როგორიც ევროპაშია, სუსტი, ტექნოლოგიურად ჩამორჩენილი სანარმოები, ვერ დააკმაყოფილებდნენ ასეთ მოთხოვნას, რამდენადაც მათ მოცემულ ეტაპზე არ შეუძლიათ მსოფლიო სტანდარტის შესაბამისი პროდუქციის წარმოება. ხოლო მათი რენტაბელობის არსებული

დონე კი (რაც ტექნოლოგიური ჩამორჩენასთან ერთად დაბალი საშინაო მოთხოვნის შედეგია), კაპიტალის უკმარისობისა და სიღვირის პირობებში, არ იძლევა საწარმოების თანამედროვე ტექნოლოგიებით აღჭურვის შესაძლებლობას. არაპრეტენზიული მომხმარებელი, კონკურენტუნარიანობის ეტაპობრივი ამაღლებისთვის დღეისათვის უფრო ხელიშემწყობ ფაქტორად უნდა მივიჩნიოთ ვიდრე ხელისშემშლელად. არც ევროპელი მომხმარებელი გამხდარა მყისიერად პრეტენზიული და არც ევროპულ საწარმოებს მიუღწევიათ ერთბაშად კონკურენტუნარიანობისათვის. ეს ეტაპობრივი პროცესია, რომელიც ჩვენ ქვეყანას გასავლელი აქვს. ეკონომიკის თანდათანობით განვითარებასთან ერთად გაიზრდება შემოსავლები, გაუმჯობესდება მოთხოვნის რაოდენობრივი და ხარისხობრივი მაჩვენებლები, პარალელურად მოიმატებს საწარმოების შემოსავლები და რენტაბელობის დონე, რაც მათ შესაძლებლობას და სტიმულს მისცემთ განაახლონ საწარმოო აპარატი და პროდუქციის ხარისხი შეუსაბამონ მოთხოვნას. შესაბამისად გაიზრდება მთლიანად ქვეყანაში შემოსავლების დონე, რაც შექმნის წინაპირობებს ქვეყნის კონკურენტუნარიანობის ამაღლებისთვის. მომხმარებლისა და მწარმოებლის შემოსავლების, მოთხოვნისა და მიწოდების რაოდენობრივი და ხარისხობრივი მაჩვენებლების თანხვედრილი, სინქრონული ზრდა კონკურენტუნარიანობის ეტაპობრივი მატების საფუძველი იქნება ყველა (მიკრო და მაკრო) დონეზე.

ამგვარად, ჩვენი მოდელის საფუძველს წარმოადგენს მიდგომა – ქვეყნის კონკურენტუნარიანობის ამაღლება ეტაპობრივად – “შემოსავლების ზრდა → ერთობლივი მოთხოვნის ზრდა → წარმოების მოცულობის (ერთობლივი მიწოდების) ზრდა → ქვეყნის კონკურენტუნარიანობის ზრდა (ეკონომიკური ზრდა) → შემოსავლების ზრდა” – გარკვეული ბიჯებით განხორციელება (ნახ.1). ხოლო თითოეული ბიჯის სიდიდეს და ბიჯის დრო (სიჩქარე) დამოკიდებული იქნება მრავალ, ენდოგენურ და ეგზოგენურ გარემოებაზე, მათ შორის უპირველესად სახელმწიფოს ეკონომიკურ პოლიტიკაზე.

**ნახ.1. კონკურენტუნარიანობის ზრდის ერთი ციკლი – ბიჯი
(ჩვენებული მოდელი)**

ნახაზ 1-ზე წარმოდგენილია კონკურენტუნარიანობის ზრდის მხოლოდ ერთი ციკლი (ბიჯი). ერთი ციკლის შემდეგ, რომელსაც სჭირდება გარკვეული პერიოდი, კონკურენტუნარიანობა ყველა დონეზე ამაღლდება რაღაც სიდიდით ანუ ერთი ბიჯით. ერთ ციკლს მოჰყვება მეორე და ა.შ., ანუ განვითარება მოხდება იმპულსებით. ყველა ბიჯი (ციკლი) ერთმანეთისგან შეიძლება განსხვავდებოდეს, როგორც სიდიდით აგრეთვე, ხანგრძლივობით (სიჩქარით). თითოეული ციკლი შედგება ორი – ჰორიზონტალური და აღმავალი მონაკვეთებისაგან. ჰორიზონტალურ მონაკვეთზე

კონკურენტუნარიანობის ზრდა არ მოხდება (ან მოხდება უმნიშვნელოდ). ანუ აღწევს რა ეკონომიკა კონკურენტუნარიანობის გარკვეულ დონეს მას დაჭირდება შემოსავლების მობილიზება შემდგომი ზრდისთვის, რისთვისაც აუცილებელი იქნება გარკვეული დრო. შემოსავლების საჭირო დონის მიღწევის შემდეგ მოქმედებაში მოვა კონკურენტუნარიანობის ზრდის ფაქტორები, ანუ ეკონომიკა გადავა მეორე მონაკვეთზე, თუმცა ნახტომისებურ ზრდას ადგილი არ ექნება. რამდენადაც ყველა საწარმო სიახლეების, ახალი ტექნოლოგიების დანერგვას, ყველა მშრომელი კვალიფიკაციის ამაღლებას და სხვ., ერთდროულად ვერ უზრუნველყოფს, ამასთან ისინი ამას განახორციელებენ ნელ-ნელა და არა მყისიერად. აგრეთვე სახელმწიფოს მზარდი შემოსავლებით დაბანდება განახორციელებისათვის დაჭირდება გარკვეული დრო ბიუროკრატიული პროცედურების გავლის ჩათვლით (პროგრამების შემუშავება, საკანონმდებლო ორგანოს მიერ მისი დამტკიცება და სხვ.) და სხვ. ერთი ციკლის დასრულების შემდეგ პროცესები დაიწყება თავიდან.

ჩვენს მიერ შემოთავაზებული მოდელები არის ძალზე გამარტივებული მოდელი. სინამდვილეში ქვეყნის კონკურენტუნარიანობაზე, კონკურენტუნარიანობის ზრდაზე, ბიჯის სიდიდეზე და ხანგრძლივობაზე (სიჩქარეზე) ზემოქმედება შეუძლია მოახდინოს, როგორც სახელმწიფოს მიერ გატარებულმა პოლიტიკამ (უპირველესად ეკონომიკურმა პოლიტიკამ), ასევე სხვა მრავალმა ენდოგენურმა და ეგზოგენურმა (მაგალითად საერთაშორისო კონიუქტურა, საგარეო მხარდაჭერა და სხვ.) ფაქტორმა.

ვიდრე განვიხილავდეთ თუ ზრდის რომელ ფაქტორებზე, მდგენელებზე უნდა იმოქმედოს სახელმწიფომ, რომელი მიმართულება არის პრიორიტეტული და როგორია ზემოქმედების ბერკეტები, მანამდე უნდა ავლნიშნოთ, რომ ისევე როგორც ნებისმიერ საბაზრო ეკონომიკის მქონე (თუ მის “მშენებარე”) ქვეყანაში, საქართველოშიც კონკურენცია (მომხმარებლებს, მწარმოებლებს, იმპორტიორებს, მატერიალური და ფინანსური რესურსების მომწოდებლებსა და მფლობელებს და სხვა ეკონომიკის აგენტებს შორის)

წარმოადგენს საბაზრო მექანიზმის აუცილებელ ელემენტსა და მთავარ მამოძრავებელ ძალას მისი ეკონომიკის განვითარების, საზოგადოებრივი პროგრესის, ქვეყნის კონკურენტუნარიანობის უზრუნველყოფისთვის.

ჩვენს მოდელში კონკურენცია წარმოადგენს ერთ-ერთ ძირითად ფაქტორს, რომელიც მასტიმულირებელ ზემოქმედებას ახდენს კონკურენტუნარიანობისა და ეკონომიკური ზრდის განმსაზღვრელ მდგენელებზე – ერთობლივი მოთხოვნისა (შემოსავლების) და ერთობლივი მიწოდების რაოდენობრივი და ხარისხობრივი სიდიდეების სინქრონულ ზრდაზე. თუმცა, აქვე უნდა ავლნიშნოთ, რომ კონკურენცია ეს საბაზრო ეკონომიკის აუცილებელი პირობაა, რომლის გარეშეც არ არსებობს სრულფასოვანი საბაზრო სისტემა. ის აუცილებელი მოთხოვნაა ისევე, როგორც კერძო საკუთრების (მისი ხელშეუხებლობა), თავისუფალი ფასწარმოქმნის მექანიზმის არსებობა და სხვ.

პორტერი მასზე ყურადღებას ამახვილებს იქედან გამომდინარე, რომ განსაკუთრებით მაღალტექნოლოგიურ დარგებს, რომლებიც დომინირებენ მის საკვლევ ქვეყნებში, მისწრაფება აქვთ ბაზრის მონოპოლიზაციისაკენ (უფრო ზუსტად ასეთი დარგების ბაზრები ძირითადად ოლიგოპოლიურია). ამდენად იქ კონკურენციის გაქრობის შესაძლებლობები აშკარაა (თუმცა სწორი სახელმწიფო ეკონომიკური პოლიტიკისა და ანტიმონოპოლიური რეგულირების შემთხვევაში მისი თავიდან აცილება მაინც შესაძლებელია). ჩვენთან რეალობები განსხვავებულია, აქ ძირითადად დომინირებენ ისეთი დარგები, რომელთაც ბაზრის მონოპოლიზების შესაძლებლობები გაცილებით დაბალი აქვთ. თუმცა ფირმების მხრიდან საბაზრო ბატონობის მიღწევა აქაც შესაძლებელია მხოლოდ საბაზრო სისტემის მიზანმიმართული, ხელოვნური დეფორმაციით, რასაც ჰქონდა კიდეც ადგილი.

ამგვარად, ჩვენ მოცემულ ფაქტორს (კონკურენციას) მივიჩნევთ, როგორც საბაზრო სისტემის ფუნქციონერებისთვის აუცილებელ და თანამდევ პირობას, ისევე როგორც მის სხვა პრინციპულ ელემენტებს.

როგორც ავლნიშნეთ, ჩვენი მოდელის ამოსავალ წერტილს წარმოადგენს ერთობლივი მოთხოვნისა და ერთობლივი მიწოდების სინქრონული ზრდა, რაც განაპირობებს კონკურენტუნარიანობისა და მშპ-ს ზრდის გარკვეულ ტემპებს. ის შეიძლება უზრუნველყოფილი იქნას სახელმწიფოს მხრიდან ეკონომიკაში პირდაპირი ჩარევის გარეშე, მისგან ხელსაყრელი ეკონომიკური გარემოს შექმნისა და ეფექტური საბაზრო სისტემის არსებობის პირობებში. თუმცა, სახელმწიფოს ეკონომიკაში პირდაპირი ჩარევის გარეშე პროცესი იქნება მდორე და შედეგი მოკრძალებული.

როგორი უნდა იმოქმედოს სახელმწიფომ კონკურენტუნარიანობის ამაღლებისა და ეკონომიკური ზრდის ძირითად მსაზღვრელებზე – ერთობლივ მოთხოვნასა და ერთობლივ მიწოდებაზე, როგორი უნდა იყოს უშუალო რეგულირების მექანიზმები? რომლის სტიმულირება უნდა მოახდინოს სახელმწიფომ უპირატესად ერთობლივი მოთხოვნის, თუ ერთობლივი მიწოდების?

უპირველესად ის გულისხმობს ისეთი პირობების შექმნას, რომლებიც პოზიტიურ ზემოქმედებას მოახდენს ეკონომიკური ზრდის, კონკურენტუნარიანობის ამაღლების ჩვენს მიერ შემოთავაზებულ ძირითად მსაზღვრელებზე (მდგენელებზე):

ერთობლივი მოთხოვნის კომპონენტებზე – სამომხმარებლო ხარჯებზე, მოსახლეობის მსყიდველუნარიანობაზე, რომელიც განისაზღვრება შემოსავლების საკმარისი დონით, შემოსავლებისა და ქონებრივი რაციონალური დიფერენციაციით, ფასების სტაბილურობით, ეფექტური დაკრედიტებისა და დაზღვევის სისტემით და სხვ.; საინვესტრიციო ხარჯებზე, რომლის საფუძველსაც წარმოადგენს საზოგადოებრივი და კერძო დანაზოგები; ექსპორტ-იმპორტის მოცულობასა და სტრუქტურაზე; სახელმწიფო ხარჯებზე.

ერთობლივი მიწოდების კომპონენტებზე – რესურსების, საწარმოო ფაქტორთა ხარისხზე, მათ რაციონალურ განაწილება-სა და ეფექტურ გამოყენებაზე, სოციალური და რეალური (მატერიალური) ინფრასტრუქტურის განვითარებაზე, ინვესტიციების მოცულობასა და მისი პროგრესული სექტორული მიმართულე-

ბით განაწილებაზე, ინოვაციურ აქტივობაზე, მეცნიერულ-ტექნიკურ პროგრესზე და სხვა.

თავდაპირველად უნდა ავლნიშნოთ, რომ უზრუნველყოფილი უნდა იქნას ერთობლივი მიწოდებისა და ერთობლივი მოთხოვნის პარალელური, თანხვედრი, დაბალანსებული, სინქრონული ზრდა იმისათვის, რომ თავიდან იქნას აცილებული ერთობლივი მოთხოვნისა და ერთობლივი მიწოდების ნონასწორობის, მაკროეკონომიკური ნონასწორობის დარღვევა და მისგან წარმოქმნილი მაკროეკონომიკური არასტაბილურობა – ფასების საერთო დონის არასასურველი ცვლილება, ბიუჯეტის დეფიციტი, სავაჭრო და მთლიანად საგადასახდელო ბალანსის მდგომარეობის გაუარესება და სხვა.

თუმცა, მიგვჩნია, რომ ორიენტაცია ძირითადად უნდა გაკეთდეს ერთობლივი მიწოდების სტიმულირებაზე შემდეგი გარემოებების გამო – ჯერ ერთი, მიუხედავად იმისა, რომ ქვეყნის რესურსული პოტენციალის მხოლოდ მცირე ნაწილია გამოყენებული – დაუტვირთავია შრომითი, მიწის (პირდაპირი გაგებით) რესურსი, სხვა ბუნებრივი რესურსების (მაგალითად ჰიდრორესურსი) დიდი ნაწილი. მიგვაჩნია, რომ მხოლოდ მოთხოვნის სტიმულირებით, მოსახლეობის გადახდისუნარიანობის გაზრდით ჩვენ ვერ მივაღწევთ ეკონომიკის სტიმულირებას, მისი კონკურენტუნარიანობის ზრდას, რესურსების დატვირთვას, რამდენადაც ქვეყნის საწარმოო სიმძლავრეები და ტექნოლოგიური დონე, მისი საწარმოო პოტენციალი და კონკურენტუნარიანობა არ იძლევა ამის საშუალებას.

შემდეგ მეორე, მიგვაჩნია, რომ ეკონომიკაში არის არა იმდენად მოთხოვნის არამედ მიწოდების “უკმარისობა”. უფრო მეტი, ფაქტობრივი მოთხოვნა, გადახდისუნარიანობა იმაზე მეტია ვიდრე ამას ეკონომიკა “გამოიმუშავებს” (და “სჭირდება”), რამდენადაც ის ძირითადად უცხოეთიდან იქმნება (გზავნილები და ჩუქებით მიღებული თანხები, დახმარებები და კრედიტები უცხოეთიდან). თუმცა მოთხოვნის უმეტესი ნაწილი იმპორტისკენ არის მიმართული, ხოლო დარჩენილი, მისი მხოლოდ მცირე ნაწილით ბალანსდება ადგილობრივი მიწოდება. ამის ერთ-ერთ ძირითად მიზეზს

წარმოადგენს ეროვნული საწარმოების დაბალკონკურენტუნარიანობა, ანუ ის, რომ კონკურენტუნარიანობა მიკრო და მეზოდონეზე არ არის უზრუნველყოფილი.

დაბოლოს მესამე, თვით მიწოდების ზრდა საფუძველი იქნება მოთხოვნის ზრდის, რამდენადაც, ჯერ ერთი, მიწოდება შექმნის თავის, საკმარის მოთხოვნას (სეის კანონი), შემდეგ მეორე, მიწოდების ზრდა, განსაკუთრებით მისი ხარისხობრივი მაჩვენებლის გაუმჯობესება, ანუ კონკურენტუნარიანობის ზრდა, განაპირობებს იმას, რომ საშინაო მოთხოვნის ის ნაწილი, რომელიც იმპორტისკენ არის მიმართული წარიმართება ადგილობრივი წარმოებისკენ.

მოთხოვნის იმპორტიდან ადგილობრივი პროდუქციისკენ მიმართვის შედარებით მარტივი და სწრაფი მექანიზმები არსებობს ვიდრე ეს კონკურენტუნარიანობის ზრდის გრძელვადიანი მექანიზმია. ესენია – პროტექციონიზმი და ვალუტის კურსის დევალვაცია, რომლებიც ასევე კონკურენტუნარიანობის ხელოვნურად ზრდის საშუალებასაც იძლევა უცხოური ფასების ადგილობრივთან შედარებით ხელოვნურად მატების შედეგად. თუმცა, უნდა ავლიწნოთ, რომ განსაკუთრებით ისეთი მექანიზმი, როგორიც პროტექციონიზმია ამცირებს ბაზარზე კონკურენტციას და ზღუდავს საბაზრო მექანიზმების ზემოქმედებას. უფრო მეტიც, ის საბოლოოდ, მთლიანობაში არა თუ ზრდის, არამედ ამცირებს კიდევ ბაზრის მასშტაბებს. ამდენად, მიგვაჩნია, რომ უმჯობესია, დარგებს მხარდაჭერა აღმოვუჩინოთ სუბსიდირების და სხვა ისეთი ინსტრუმენტარების საშუალებით, რომლებიც დეფორმირებას არ ახდენს საბაზრო მექანიზმისას, საბაზრო სისტემისას. ამასთან პროტექციონიზმის გამოყენება სხვა კომოლექსურ ღონისძიებებთან ერთად შედარებით გამართლებული იყო ტრანსფორმაციის სანყის ეტაპზე, ეროვნული საწარმოების კონკურენტუნარიანობის დროებითი მხარდაჭერისა და მისი შემდგომი ამაღლების მიზნით, რაც ვერ იქნა უზრუნველყოფილი. ეს გახდა ადგილობრივი საწარმოებისა და მთელი დარგების განადგურების ერთერთი მთავარი მიზეზი თავის დროზე.

უნდა მოხდეს მიწოდების არა მარტო რაოდენობრივი არამედ

ხარისხობრივი ზრდაც, ანუ არა მარტო საწარმოო სიმძლავრეების ზრდა, არამედ ქვეყნის ტექნოლოგიური მდგომარეობის გაუმჯობესება, უნდა შეიქმნას მიწოდების პროგრესული სტრუქტურა, რაც გულისხმობს ეკონომიკის დარგობრივ შემადგენლობაში გადამამუშავებელი მრეწველობის მაღალტექნოლოგიური, მეცნიერებატევადი დარგების დომინირებას, შრომატევად დარგებთან შედარებით. რაც იქნება ინტენსიური ეკონომიკური ზრდის, ეკონომიკის კონკურენტუნარიანობის ამაღლების მიღწევის საფუძველი.

აქვე უნდა ავლიწინოთ, რომ ჩვენ “უარს არ ვამბობთ” მოთხოვნის სტიმულირებაზე, უფრო მეტიც, მიგვაჩნია გატარდეს ღონისძიებები მოთხოვნის სტრუქტურის გაუმჯობესებისთვის. ეს აუცილებელია იქედან გამომდინარე, რომ მიწოდების ხარისხისა და მოცულობის ზრდისთვის საჭირო იქნება შესაბამისი მოთხოვნა, რისთვისაც აუცილებელი იქნება შემოსავლების არსებული ღრმა უთანაბრობის შემცირებისკენ ღონისძიებების გატარება, მიუხედავად იმისა, რომ ეს გარკვეულწილად მიღწეულ იქნება წარმოების მოცულობის და, აქედან გამომწვეული, დასაქმების ზრდიდან გამომდინარე. შემოსავლების დიფერენციაციის შემცირება ეფექტური საბიუჯეტო-საგადასახადო, შემოსავლებისა და ხელფასი-ფასების პოლიტიკის გარეშე შეუძლებელი იქნება. ამასთან, განსაკუთრებული აქცენტი უნდა გაკეთდეს ერთობლივი მოთხოვნის ისეთ კომპონენტის სტიმულირებაზე, როგორიცაა საინვესტიციო ხარჯები, რამდენადაც, როგორც ცნობილია, ის ასევე ზემოქმედებას ახდენს ერთობლივ მიწოდებაზე გრძელვადიან პერიოდში; ამასთანავე ექსპორტის სტიმულირებასა და იმპორტის ფორსირებაზე, მათი სტრუქტურის გაუმჯობესებაზე.

ჩვენ ვამბობთ კონკურენტუნარიანობის მიღწევას თუმცა, კონკურენტუნარიანობა არსებობს მიკრო (პროდუქციის), მეზო (საწარმოსა და დარგის), მაკრო (ეროვნული ეკონომიკის) დონეზე. გამოყოფენ აგრეთვე – რესურსულ, ტექნოლოგიურ და ა. შ. კონკურენტუნარიანობას. არსებობს ეკონომიკური ზრდის სხვადასხვა ფორმები. რომელი კონკურენტუნარიანობა და ეკონომიკური ზრდაა მიიღწევადი საბაზისო ფაქტორების დახ-

მარებით ზოგადად, და ჩვენს ქვეყანაში არსებული რეალობების პირობებში? ამ შემთხვევაში ორიენტაცია გავაკეთოთ საბაზისო ფაქტორებიდან ერთ-ერთ მთავარზე – ბუნებრივ რესურსებზე.

საქართველო ძირითადად ფლობს ისეთ ბუნებრივ რესურსებს (მაგალითად ჰიდრორესურსები), რომელთა გამოყენება, მისი კვლავწარმოებაში ჩართვა საკმაოდ რთულია. ის ხანგრძლივადიანი პროცესია, რომელისთვისაც საჭიროა მსხვილი უცხოური ინვესტიციების მოზიდვა და სახელმწიფოს მხრიდან ძლიერი მხარდაჭერა და მასშტაბური კაპიტალდაბანდებების განხორციელება. ამ სფეროებიდან მიღებული შემოსავლები შედარებით გვიან მოგვცემს არასაკმარის შედეგს. ამდენად, მსგავსი მიმართულებების განვითარება გრძელვადიანი პროცესია და ეკონომიკურ ზრდაზე მოკლევადიან პერიოდში ვერ აისახება. რა თქმა უნდა ჩვენ უარს არ ვამბობთ მსგავსი რესურსების გამოყენებაზე. აქ საუბარია შემოსავლების მიღების ისეთი წყაროების მოძიება-ამოქმედებაზე, რომლებიც შედარებით სწრაფად მოგვცემს ეფექტურ შედეგს, რომელიც უზრუნველყოფს შემოსავალი-მოთხოვნა-მიწოდების გადამცემი მექანიზმის ამუშავებასა და შედეგად ეკონომიკის “მოძრაობას” კონკურენტუნარიანობის (მაკროდონეზე) ამაღლებისა და ხარისხობრივი (თავდაპირველად ექსტენსიური) ეკონომიკური ზრდის მიმართულებით.

მიუხედავად ზემოდ თქმულისა მიგვაჩნია, რომ, საწყის ეტაპზე, რესურსული კონკურენტული უპირატესობის მიღწევა, კონკურენტუნარიანობის მოპოვება მიკრო და მეზო დონეზე მაინც შესაძლებელია ძირითადად შრომატევად, უპირველესად აგრარულ სექტორთან და მის გადამამუშავებელ მრეწველობასთან დაკავშირებულ დარგებსა და სხვადასხვა მიმართულებებზე დაყრდნობით (აგრარული ნედლეულის წარმოება, კვებისა და მსუბუქი მრეწველობა, ხე-ტყის გადამამუშავება და ავეჯის წარმოება, სამშენებლო მასალების წარმოება და სხვ.), ისეთი გამოუყენებელი ფაქტორების კვლავწარმოებაში ჩართვის გზით, რომლის შესაძლებლობასაც ეკონომიკის დღევანდელი პოტენციალი იძლევა, რომელიც მსხვილ კაპიტალდაბანდებებთან (რისი უნარიც

ეკონომიკას ამ ეტაპზე არ გააჩნია) არ არის დაკავშირებული. ეს ფაქტორებია: შრომა და არსებული სამეცნიერო-ინტელექტუალური ფაქტორი, მიწა და სხვადასხვა გამოუყენებელი ბუნებრივი რესურსები (მაგალითად სამშენებლო მასალების, ავეჯის წარმოებისთვის და სხვ.), დაუტვირთავი სანარმოო სიმძლავრეები (ასევე შესაძლებელია გარკვეული, ახალი საჭირო მცირე და საშუალო სანარმოო სიმძლავრეების შექმნა, ქვეყანაში. არსებული შემოსავლები ყველა დონეზე ამის საშუალებას იძლევა) და სხვა მატერიალური რესურსი და სხვ. მოცემულ ფაქტორთა ოპტიმალური გამოყენება უზრუნველყოფს მშპ-ს გარკვეულ ზრდას, შექმნის შემოსავლების ისეთ აუცილებელ დონეს, რომელიც “მომზადებს” ეკონომიკას ოპერაციულ კონკურენტუნარიანობასა და ექსტენსიური ეკონომიკური ზრდაზე გადასასვლელად.

ანუ ჩვენს მიერ დასახელებული საბაზისო ფაქტორები მიკრო და მეზოკონკურენტუნარიანობის გარკვეულ დონეზე უზრუნველყოფის პოტენციურ შესაძლებლობას იძლევიან შესაბამის, ცალკეულ სფეროებში, შრომატევად დარგებში (ანუ რომლებშიც ეს ფაქტორები ინტენსიურად გამოიყენება). თავდაპირველად, ამ ფაქტორების რაციონალური გამოყენებით, სწორედ მოცემულმა დარგებმა უნდა შექმნან ქვეყანაში შემოსავლებისა (როგორც ფიზიკური პირებისთვის და სამეურნეო სუბიექტებისთვის, ასევე სახელმწიფოსთვის) და დანაზოგების (კერძო და საზოგადოებრივი) ის აუცილებელი, მინიმალური დონე, “კრიტიკული მასა”, რომელიც თავის მხრივ მოქმედებაში მოიყვანს ჩვენს მიერ შემოთავაზებულ მექანიზმს. თავდაპირველად მოცემულმა ფაქტორებმა უნდა განაპირობონ რესურსული კონკურენტუნარიანობის მიღწევა და საფუძვლის მომზადება ეკონომიკის კონკურენტუნარიანობის შემდგომ ეტაპზე – ოპერაციული კონკურენტუნარიანობაზე გადასასვლელად, რაც წინაპირობა გახდება პროგრესული დარგობრივი სტრუქტურის ფორმირების, მაკროკონკურენტუნარიანობის გარკვეული დონისა და ექსტენსიური ეკონომიკური ზრდის მიღწევისათვის.

უნდა აღინიშნოს, რომ განვითარების ამ ეტაპზე კონკურენტუნ-

რიანობა მეზო და მიკრო დონეზე შესაძლებელია მიღწეულ იქნას რამოდენიმე საბაზისო სფეროსა და მასთან დაკავშირებულ მიმართულებებში კონცენტრაციის არც თუ მაღალი დონის პირობებში (წვრილი ფერმერული მეურნეობები, აგრარული ნედლეულის პირველადი და შემდგომი გადამუშავების მცირე ტექნოლოგიური ხაზები (მცირე და საშუალო საწარმოები) და სხვ.). თუმცა, მოცემულ ეტაპზე, უნდა დაიწყოს მეურნეობების გამსხვილება-კონცენტრაციისა და კლასტერიზაციის პროცესი. მის გარეშე კონკურენტუნარიანობის შემდგომ ეტაპზე გადასვლა შეუძლებელი იქნება.

ჩვენს მიერ დასახელებული შრომატევადი, საბაზისო დარგების ამოქმედება პირდაპირი და ირიბი კავშირების საშუალებით, პერსპექტივაში ხელს შეუწყობს სხვა, მონათესავე და დაკავშირებული გარკვეული დარგებისა და სფეროების განვითარებას. საუბარია აგროსასურსათო სექტორების ფართო სპექტრზე, კვებისა და მსუბუქი მრეწველობის დარგებზე და მათ მოსამსახურე სამრეწველო საწარმოებზე (შხამ-ქიმიკატებისა და პესტიციდების წარმოება, სხვადასხვა სარემონტო-მექანიკური საამქროები და სხვ.), მომსახურების სხვადასხვა მიმართულებებზე (ვაჭრობის, გასაღების, სასაწყობო-სამაცივრე და დისტრიბუციის ქსელები, სატრანსპორტო სისტემები და სხვ.). შედეგად, ეტაპობრივად სულ უფრო მეტი თავისუფალი რესურსი ჩაერთვება კვლავწარმოებაში. რაც გაზრდის შემოსავლებისა და დანაზოგების მოცულობას ყველა დონეზე. ეს სტიმულს და შესაძლებლობას მისცემს ეკონომიკას არსებული საწარმოო ფაქტორების ეფექტურად გამოყენებისა და ახალი საწარმოო ფაქტორების (მათ შორის სპეციალიზებული) შექმნისათვის, არსებული თანამედროვე ტექნოლოგიებისა და მართვის სისტემების ეტაპობრივად დანერგვისთვის.

საწარმოების აღჭურვა მაღალმწარმოებლური მოწყობილობებითა და ბიზნესის გაძღოლის სისტემებით, უცხოეთის ქვეყნებთან შედარებით შრომის ანაზღაურების დიდი სხვაობის შენარჩუნებისა და სხვა იაფი რესურსის არსებობის პირობებში, უზრუნველყოფს ხარისხიანი პროდუქციის წარმოების შესაძლებლობას შედარებით დაბალი დანახარჯებით. რაც განაპირობებს საშინაო ბაზრიდან

უცხოური ფირმების “გაძევებას” პროდუქციის საფასო და არასაფასო კონკურენტული უპირატესობის მოპოვების დახმარებით. გაიზრდება გაყიდვების მოცულობა, წარმოების მასშტაბები და მასობრივი წარმოებისა და მასშტაბის ეფექტის ზემოქმედების შედეგად პროდუქციის კონკურენტუნარიანობა საგარეო ბაზრებზეც. გაფართოვდება მეზო და მიკრო დონეზე კონკურენტუნარიანობის არიალი, ანუ სულ მეტი დარგობრივი მიმართულების საწარმოები და მათ მიერ წარმოებული პროდუქციის სახეობები მი აღწევენ კონკურენტუნარიანობას საშინაო და საგარეო ბაზრებზე. ამასთან, თანდათანობით გაზრდება, როგორც ცალკეული საწარმოების კაპიტალტევადობა (მათ შორის სოფლის მეურნეობასა და სხვა ტრადიციულ შრომატევად დარგებში) და კაპიტალუკუება, ასევე მთლიანად კაპიტალტევადი მიმართულებების ხვედრითი წილი ქვეყნის დარგობრივ შემადგენლობაში.

ამგვარად, კონკურენტუნარიანობის ამაღლება მიკრო და მეზო დონეზე ხელს შეუწყობს იმპორტჩანაცვლებასა და ექსპორტორიენტირებას. შედეგად გაუმჯობესდება ექსპორტისა და იმპორტის სტრუქტურა და ქვეყნის საგადასახდელო ბალანსი. შესაბამისად გაიზრდება სავალუტო შემოსულობები. რაც კიდევ უფრო აამაღლებს ქვეყანაში შემოსავლებისა და დანაზოგების დონეს. ეკონომიკა გარკვეული ბიჯებით გადაადგილება კონკურენტუნარიანობის ამაღლების მიმართულებით, გაიზრდება ეკონომიკური ზრდის რაოდენობრივი და ხარისხობრივი მაჩვენებლები.

მზარდი ეკონომიკა განაპირობებს მზარდ საბიუჯეტო შემოსავლებს რაც მთავრობას შესაძლებლობას მისცემს გააფართოვოს კაპიტალდაბანდებების მოცულობა რეალურ (მატერიალურ) და სოციალურ ინფრასტრუქტურაში, სამეცნიერო კვლევებზე, ინოვაციებზე, განახორციელოს მსხვილ საინვესტიციო პროექტები (მათ შორის ისეთი პრიორიტეტული მიმართულებით, როგორიცაა ენერგეტიკა) და სხვ. აღნიშნული ფაქტორები კი ეკონომიკური ზრდის მდგრად, სტაბილურ ფაქტორებს წარმოადგენენ.

ამგვარად, ეკონომიკა ჩვენს მიერ წარმოდგენილი მექანიზმით გადავა ჯერ ოპერაციული კონკურენტუნარიანობისა და ექს-

ტენსიური ეკონომიკური ზრდის, ხოლო შემდეგ ტექნოლოგიური კონკურენტუნარიანობისა და ინტენსიური ეკონომიკური ზრდის ფაზაში. განვითარების ექსტენსიურ ზრდა კი თვითონ შექმნის გარკვეულ სტიმულებს ინტენსიურ ზრდაზე გადასასვლელად.

ისევე როგორც ნებისმიერ, აგრეთვე მოცემულ ეტაპზეც სახელმწიფოს როლი განსაკუთრებულია, მისი მხარდაჭერის გარეშე პროცესის ინტენსიურად მიმდინარეობა შეუძლებელი იქნება.

უნდა აღინიშნოს, რომ, მოცემულ ეტაპზე, მიღწეულ უნდა იქნას წარმოების კონცენტრაციისა და კლასტერიზაციის გარკვეული მასშტაბები. უპირველესად საუბარია სპეციალიზებული და მრავალდარგოვანი მიმართულებების, ჯგუფების შექმნაზე კლასტერების სახით – ქსელურად ურთიერთდაკავშირებულ, ვერტიკალურად და ჰორიზონტალურად ინტეგრირებულ, სექტორებსა და ქვესექტორებს შორის ღრმა კოოპერაციული კავშირების მქონე ტერიტორიულად ლოკალიზებულ საწარმოო სისტემებზე. ისინი წარმოდგენილი უნდა იყვნენ ფლაგმანი, მსხვილი მიმართულებებისა და დაკავშირებული მცირე და საშუალო სუბიექტების სახით.

უნდა აღვნიშნოთ, რომ სახელმწიფოს დირიჟისტული კლასტერული პოლიტიკის გატარების გარეშე ინტეგრირებული კომპლექსების შექმნა-განვითარება შეუძლებელია. მან უნდა მოიცვას შიდაკლასტერული ინფრასტრუქტურის შექმნაში დახმარებიდან და ფინანსური მხარდაჭერიდან დაწყებული გარკვეული რეგიონული კლასტერების შექმნით დამთავრებული ღონისძიებები. გარკვეულ, პრიორიტეტულ სფეროებში კლასტერების ფორმირებაში, საწყის ეტაპზე, სახელმწიფოს უშუალო მონაწილეობა აუცილებელია. ასეთი მიმართულებებია: აგროსასურსათო წარმოება, ენერგეტიკა, ტურიზმი და სხვა. მაგალითად, აგროსამრეწველო კლასტერებისთვის ეს შეიძლება იყოს: საირიგაციო და სამელიორაციო სისტემების, პროდუქციის შენახვისა და სამაცივრე-სასაწყობე მეურნეობების, ტექნიკური და ტექნოლოგიური პარკების, საინვესტიციო და სადაზღვევო ფონდების, თანამედროვე მანქანა-დანადგარების სალიზინგო კომპანიების, სამეცნიერო-კვევითი დაწესებულებების და საცდელ-გამოსაყ-

ვანი მეურნეობების და სხვ. ინფრასტრუქტურის ჩამოყალიბებაში დახმარების განევა და უშუალო მონაწილეობა – შესაძლებელია სახელმწიფომ თავდაპირველად თავად შექმნას აგრარული სექტორის მომსახურე თუნდაც რამოდენიმე კლასტერული გაერთიანება სხვადასხვა (განსაკუთრებით პრობლემურ) რეგიონში. რა თქმა უნდა ეს, სანაყის ეტაპზე, გამოიწვევს სახელმწიფო სექტორის გამსხვილებას. თუმცა, მას შემდეგ, როდესაც სფეროები იქცევიან რენტაბელურად შესაძლებელია მათი განსახელმწიფოებრივობა, დენაციონალიზაცია, პრივატიზება.

საოპერაციო და განსაკუთრებით ტექნოლოგიური კონკურენტუნარიანობა მიიღწევა ტექნოლოგიური განვითარების საფუძველზე, რომელიც თავისთავად შეიძლება უზრუნველყოფილი იქნას, როგორც უცხოური, წამყვანი არსებული ტექნოლოგიების, მეცნიერული მიღწევების, წარმოების მართვისა და გასაღების სისტემების და ა. შ. გადმოღების (ე. წ. დუბლირების სტრატეგია), აგრეთვე საკუთარის შექმნა-დანერგვის გზით.

საოპერაციო და ტექნოლოგიურ კონკურენტულ უპირატესობაზე გადასვლა ითვალისწინებს სულ მცირე ორი ეტაპის გავლას. სანაყის ეტაპზე აუცილებელია შეიქმნას წინაპირობები, ფუნდამენტი ტექნოლოგიურ სფეროში გარღვევისათვის რომელიც, როგორც აღვნიშნეთ, შეიძლება განხორციელდეს უკვე არსებული პოტენციალის, საკუთარი რესურსების მაქსიმალურად ეფექტურად გამოყენების ხარჯზე და ნებისმიერი ფორმის ტექნოლოგიური ნასესხობებით. ხოლო, შემდგომ ეტაპზე, აუცილებელია ეროვნული ინოვაციური სისტემის შექმნა, ძალისხმევის კონცენტრაცია სამეცნიერო მიმართულებით, ახალი ტექნოლოგიური ნიშის მოძებნა ადგილობრივ პირობებზე მაქსიმალურად მორგებული ტექნოლოგიების შემუშავების ხარჯზე, რომლისთვისაც თავდაპირველად შეიძლება გამოყენებულ იქნას მაღალკვალიფიციური დაქირავებული უცხოელი მცნიერ-სპეციალისტები. ეს სტადია ხასიათდება იმით, რომ ქვეყნის სტაბილური კონკურენტული უპირატესობა ყველა დონეზე უზრუნველყოფილია და ეკონომიკა ხდება მდგრადი მსოფლიო ბაზრის კონიუქტურის მიმართ.

თუ საოპერაციო კონკურენტუნარიანობა შეიძლება მიღწეულ იქნას შრომატევადი დარგების ვინრო ჩამონათვალზე (სოფლის მეურნეობა, კვების, საკონსერვო, მსუბუქი მრეწველობა და აგრარული სექტორთან დაკავშირებული სხვადასხვა დარგები და ა. შ.) და ამასთან ლოკალურ ბაზრებზე (უპირატესად საშინაო ბაზარზე და გარკვეულწილად საგარეო ბაზრების გარკვეულ, შეზღუდულ სეგმენტებზე – მათგან ძირითადი ნაწილი მეზობელი ქვეყნების, ხოლო მცირე ნაწილი განვითარებული ქვეყნების ბაზრებზე), ტექნოლოგიური კონკურენტუნარიანობა, ჩვენი აზრით, უზრუნველყოფილ უნდა იქნას როგორც საბაზისო დარგების კონკურენტუნარიანობის ამაღლების, მათი ტექნოლოგიური მდგომარეობის სრულყოფის, მეცნიერებატევადობის ზრდის ხარჯზე (როგორც პორტერი აღნიშნავს – “ყველა დარგში შეიძლება გამოყენებული იქნას მაღალი ტექნოლოგიები, ყველა დარგი შეიძლება იყოს მეცნიერებატევადი”), ასევე სხვა, კონკურენტუნარიანი კაპიტალტევადი, ტექნოლოგიურად ინტენსიურ, გარკვეული მეცნიერებატევადი დარგებისა და მიმართულებების ფორმირების გზით. უპირველესად ესენია საბაზისო დარგების მომიჯნავე და მომსახურე მიმართულებები — ქიმიური მრეწველობის საწარმოები (პესტიციდების, შხამ-ქიმიკატების წარმოება და სხვა ქიმიკატები სოფლის მეურნეობისათვის), სოფლის მეურნეობის მანქანათმშენებლობის გარკვეული ქვედარგები, აგროსასურსათო წარმოებისთვის საჭირო სხვადასხვა მოწყობილობების წარმოება და სხვ. აგრეთვე სხვა დარგები და ქვემიმართულებები (მაგალითად ფარმაცევტული მრეწველობა, მომსახურების სფეროებიდან ტურიზმი და ა.შ.)

ტექნოლოგიური კონკურენტუნარიანობის ეტაპზე კონკურენტუნარიანობა მიკრო და მეზო დონეზე უზრუნველყოფილ იქნება, როგორც საშინაო ბაზარის, ასევე საგარეო ბაზრების სულ მეტ სეგმენტებზე, დარგების სულ უფრო მეტ ჩამონათვალში.

ამგვარად, ეკონომიკური ზრდის “ხარისხობრივ”, იერარქიულ ფაზებში ეტაპობრივად გადასასვლელად, კონკურენტუნარიანობის საფეხურეობრივი ამაღლების უზრუნველსაყოფად საჭიროა – ყველა არსებული საბაზისო, სპეციალიზებული და სხვა ფაქ-

ტორების ოპტიმალური შეთანხმება-გამოყენება, მათი ხარისხის ამაღლება, ქვეყნის ეკონომიკის პოტენციალის სრულად ათვისება, ეროვნული მრეწველობის პროგრესული ტექნოლოგიური სტრუქტურის შექმნა და მწარმოებლობის თანდათანობით ამაღლება და სხვ.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. Конкуренция, Майкл Портер, М.: „Вильямс“, 2005, 602ст.
2. Конкурентоспособность на распутье: направления развития российской экономики, Майкл Портер и Кристиан Кетелс, 2010. 305, ст.
3. Е.И. Лавров, Е.А. Капогузов, Экономический рост: теории и проблемы: учебное пособие. – Омск: Изд-во ОмГУ, 2006. – 214 с.

SUMMARY

THE GENERAL THEORETICAL MODEL OF INCREASING GEORGIAN ECONOMY COMPETITIVENESS

Zviad Beshkenadze

In the article there is discussed the actual questions connected with national competitiveness. There is an elaborated general theoretical model for rising competitiveness, on the basis of which competitiveness of the country and economic growth is considered as a changeable indicator being under the influence of factors on the whole. It's substantiated that economic growth and rising of competitiveness may coincide if real, qualitative, efficient (extensive, more intensive and innovative) economic growth will be achieved. Also it's implied that that the competitiveness of the country is the qualitative indicator (generally economic development of the country) of economic growth; it is the result of extensive and primarily it's result of intensive and innovative economic growth.